

**כִּי לִי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים
עֲבָדֵי הֵם
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא פרק כה**

עבדות וחרות ממצרים לסיני-דף לימוד

<u>שמות פרק ה</u>	<u>עבדות מצרים</u>
<p>(ו) וַיֵּצֵאוּ פְרַעֲהַ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַנְּגִשִׁים בְּעַם וְאֶת שְׂטָרָיו לְאֹמֶר:</p> <p>(ז) לֹא תֹאסְפוּן לְתֵת תְּבוֹן לְעַם לְלַבֵּן הַלְבָנִים כְּתִמּוֹל שְׁלֶשֶׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבוֹן:</p> <p>(ח) וְאֵת מִתְכַנֵּת הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תִּמּוֹל שְׁלֶשֶׁם תִּשְׁיִמוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי נִרְפִים הֵם עַל כֵּן הֵם צֹעֲקִים לְאֹמֶר גִּלְכָה נִזְבַּחַה לְאֱלֹהֵינוּ:</p> <p>(ט) תִּכְבַּד הָעֶבֶדָה עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָּהּ וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שְׂקָר:</p> <p>(י) וַיֵּצֵאוּ נְגִשֵׁי הָעַם וְשְׂטָרָיו וַיֹּאמְרוּ אֵל הָעַם לְאֹמֶר כֹּה אָמַר פְּרַעֲהַ אֲנִינִי נָתַן לָכֶם תְּבוֹן:</p> <p>(יא) אַתֶּם לָכוּ קָחוּ לָכֶם תְּבוֹן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבַדְתְּכֶם דָּבָר:</p> <p>(יב) וַיִּפֹּץ הָעַם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לְקַשֵּׁשׁ קֹשׁ לְתְבוֹן:</p> <p>(יג) וְהַנְּגִשִׁים אֲצִים לְאֹמֶר כֹּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בְּהִיּוֹת הַתְּבוֹן:</p> <p>(יד) וַיִּכּוּ שְׂטָרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁמוֹ עֲלֵהֶם נְגִשֵׁי פְרַעֲהַ לְאֹמֶר מִדּוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֻקְכֶם לְלַבֵּן כְּתִמּוֹל שְׁלֶשֶׁם גַּם תִּמּוֹל גַּם הַיּוֹם:</p> <p>(טו) וַיָּבֵאוּ שְׂטָרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֵל פְּרַעֲהַ לְאֹמֶר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לְעַבְדֶּיךָ:</p> <p>(טז) תְּבוֹן אֵין נָתַן לְעַבְדֶּיךָ וּלְבָנִים אֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עַבְדֶּיךָ מִפְּנֵים וְחִטָּאת עֲמֹד:</p> <p>(יז) וַיֹּאמֶר נִרְפִים אַתֶּם נִרְפִים עַל כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים גִּלְכָה נִזְבַּחַה לִיקְוֹק:</p> <p>(יח) וְעַתָּה לָכוּ עֲבָדוּ וְתְבוֹן לֹא יִנָּתֶן לָכֶם וְתִכּוּן לְבָנִים תִּתְּנוּ:</p> <p>(יט) וַיִּרְאוּ שְׂטָרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם בָּרַע לְאֹמֶר לֹא תִגְרְעוּ מִלְּבַגְנֵיכֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ:</p> <p>(כ) וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן נֹצְבִים לְקִרְיַתְכֶם בְּצִאתְכֶם מֵאֶת פְּרַעֲהַ:</p>	<p style="text-align: center;">שמות פרק א</p> <p>(יא) וַיִּשְׁיִמוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלַתְּם וַיִּכּוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפְרַעֲהַ אֶת פֹּתֵם וְאֶת רַעְמִסִּס:</p> <p>(יב) וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכוּ יִפְרָץ וַיִּקְצֹו מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p> <p>(יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרְדָּ:</p> <p>(יד) וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנֵים וּבְכָל עֲבָדָה בְּשָׂדֶה אֶת כָּל עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בְּהֵם בְּפָרְדָּ:</p> <p>(טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִינְלוֹת הָעֵבְרִית אֲשֶׁר שֵׁם הָאֲחַת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוּטֵה:</p> <p>(טז) וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֵיכֶן אֶת הָעֵבְרִיּוֹת וּרְאִיתֶן עַל הָאֲבָנִים אִם בֶּן הוּא וְהִמַּתֶּן אֹתוֹ וְאִם בַּת הִיא וְחִיָּה:</p> <p style="text-align: center;">שמות פרק ב</p> <p>(יא) וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו וַיִּרְא בְּסִבְלַתְּם וַיִּרְא אִישׁ מִצְרַיִם מִפְּנֵי אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו:</p> <p>(כג) וַיְהִי בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שְׁוַעַתְּם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה:</p> <p>(כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקֹתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:</p> <p>(כה) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים: ס</p> <p style="text-align: center;">שמות פרק ג</p> <p>(כא) וַנִּתְּנִי אֶת חוֹ הָעַם הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְהִנֵּה כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּן רִיקָם:</p>

(כא) ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בגידם להרגנו:

דיני עבדים

שמות פרק ב

1. אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני:

2. (ז) זכור את יום השבת לקדשו:

(ח) ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך:

(ט) ויום השביעי שבת ליקחך אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ועמדת ובהמתך וגרדך אשר בשעריך:

שמות פרק כא

3. (א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניך:

(ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם:

(ג) ויגב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת: ס

(ד) וכי נכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ונקם:

(ה) אם אד אדם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא: ס

(ו) וכי נכה איש את עבדו או את עין אמתו וישחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו: ס

(ז) ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו: פ

(ח) אם עבד נגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל: ס

השנה:

ויקרא פרק כה

4. (ו) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשב:

5. (לט) וכי ימוך אחיד עמך ונמפר לך לא תעבד בו עבדת עבד:

(מ) כשכיר פתושב יהיה עמך עד שנת הילב יעבד עמך:

(מא) ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבתיו לשוב:

(מב) כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד:

(מג) לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך:

(מד) ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה:

(מה) וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו לכם לאחזה:

(מו) והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיקם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ס

ו"ש" עבדת עבד - עבודה של גנאי, שיהא ניכר בה כעבד, שלא יוליד כליו אחריו לבית המרחץ ולא ינעול לו מנעליו:

(מז) לא תרדה בו בפרך - מלאכה שלא לצורך, כדי לענותו. אל תאמר לו החס לי את הכוס הזה, והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן עד שאבוא. שמא תאמר אין מכיר בדבר אם לצורך אם לאו, ואומר אני לו שהוא לצורך, הרי הדבר הזה מסור ללב, לכך נאמר ויראת:

6. דברים פרק טו

(יב) כי ימכר לך אחיד העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך:

(יג) וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם:

(יד) העניק תעניק לו מצאנך ומגנך ומיקבך אשר ברכך יקחך אלהיך ותתן לו:

(טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך יקחך אלהיך על פני אנכי מצוה את הדבר הזה היום:

ידע מצמיח תנוך

מא נ'אודיס והפכים בין תיאור עצמו מצרים לבין דיני העבדים שבתורה.

היחס לעבד

תניא: כי טוב לו עמך - עמך במאכל ועמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו.

קידושין דף כ עמוד א

רמב"ם הלכות עבדים פרק א הלכה ט

כל עבד עברי או אמה העבריה חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ובמדור שנאמר כי טוב לו עמך שלא תהא אתה אוכל פת נקי והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן, אתה דר בכרך והוא דר בכפר או אתה דר בכפר והוא יושב בכרך שנאמר ויצא מעמך מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו, וחייב לנהוג בו מנהג אחוה שנאמר ובאחיכם בני ישראל, ואע"פ כן צריך העבד לנהוג בעצמו מנהג עבדות באותן העבודות שהוא עושה לו.

רמב"ם הלכות עבדים פרק ט הלכה ח

מותר לעבד בעבד כנעני בפרך, ואע"פ שהדין כך מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן, הרי הוא אומר כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה, וכן לא יבזהו ביד ולא בדברים לעבדות מסרן הכתוב לא לבושה, ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו וכן מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהן אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן עושני עשהו ויכונו ברחם אחד, ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי ע"ז אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל, וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך.

רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר: מה נשתנה און מכל אברים שבגוף? אמר הקב"ה: און ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי +ויקרא כה+ כי לי בני ישראל עבדים - ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע. ור"ש ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר: מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים - ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעבדות לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע בפניהם.

קידושין דף כב עמוד ב

מתוך ההגדה

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו מן יי אלהינו מן מצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו פלנו חכמים, פלנו נבונים, פלנו זקנים, פלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

ידע מצמיח תנוף

מור זה שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את חייכם בעבדה קשה, בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרץ.

בכל דור נדור חוב אדם לראות את עצמו פאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמנו, שנאמר: ואותנו הוציא משם, למען הביא אתנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותנו.

צבד - קניין fe האדון או אדס שגכרא כצפט? צנה צל פי המקורות הנ"ל.

התורה איננה שוללת את הצבדות - מדוצ?

האט כדאי להחזיק צבד לאור דני' התורה?

כיום הצבדות אסורה בכל מדינות הצולט, אך צבדות צדין קיימת וישנו מסחר בכני אדס לצרכים שונים - תאר מצואות fe צבדות ששצת צליה - מהי רוח התורה ביחס לצבדות זו?

מתי חשט כצבד, מדוצ?

מתי חשט כבן חורין באופן שפוט?

עבד ובן חורין

ההבדל שבין העבד ובן החורין איננו רק ההבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר וזה הוא בלתי משועבד. אנו יכולים למצוא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חרות, ולהיפך - בן חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החרות הצביונית (=המהותית) היא אותה הרוח הנישאה שהאדם, וכן העם בכלל, מתרומם על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו... מה שאין כן כבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תוכן חיו והרגשתו מעוררים בתכונתו הנפשית העצמית, כי אם במה שהוא יפה וטוב אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, במה שאותו האחר מצא שהוא יפה ושהוא טוב.

הרב אברהם י. הכהן קוק, הקדמה להגדה של פסח

סכט כפולעך את חידויו fe הרב קוק.

ידע מצמיח תנוף

להרחבה...

- נחמה ליבוביץ בספרה עיונים לספר שמות עמוד 13 מביאה ציטוט מד"ח ששלח סינאטור רומי לסינט שלו. מטרת כתיבת הד"ח היתה לברר האם מדינה קטנטונת זו ראויה לבוא בברית עם רומא הד"ח רווי בוז כלפי היהודים שהם "שטופין בקריאה ובהטפה ופילפול..." חוקיהם "תפלים וחסרי טעם כגון חוק זה המצווה לשבות ביום השביעי ולשלוח עבד, שעבדם שש שנים, לחפשי"

"תתמה אם תלמד לדעת כי ארץ זו אין דומה לה במיעוט עבדים; בעוד אשר אצלנו במפקד האחרון נמצאו 23 עבדים על כל אזרח בן חורין, ביהודה נהפוך הוא, ועבד אחד בה על עשרים ושלושה אזרחים. דבר זה סכנה יש בו, וחלילה לרומי להסיח דעתה ממנה. הללו דרכם לשלח לחפשי כל עבד במועד קבוע, וכל המכה עבד- לבעל עברה יחשב. אם נזכור כי תרבות המערב כולה על עבדות היא עומדת... נבין כי שאלת היהודים אינה מכשלה מקומית בלבד."

וכיצד היהודים מסבירים תופעה מוזרה זו? כולם כנו לו- תשובה אחת קצרה – "עבדים היינו לפרעה במצרים"

- מצוות נוספו ניתן להבין על פי יחס מיוחד לעבדים בעקבות עבדות מצרים:

שמות פרק כא וְגַב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת:

דברים פרק כג לֹא תִסְגֵּר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנְצַל אֶלָּיךָ מֵעַם אֲדֹנָיו:

עֲמֹד יָשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנוּ:

וכן יש לצרף מצוות רבות ביחס לגר הנובעות מאותו עניין, לדוגמא:

שמות פרק כג וְגַר לֹא תִלְחָץ וְאַתָּם יִדְעֶתֶם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

- על פי הלימוד עד כאן ניתן לנסות לשנות את היחס לשעבוד מצרים ולצרות בכלל- השעבוד הינו חלק מלימוד ומבניית עם מוסרי יותר, עם המבשר את החרות לעולם, ואת היות כל אדם נברא בצלם. וכך גם ניתן להבין את הפסוק:

ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הבְּרָזֵל ממצרים להיות לו לעם נחלה פיוס הָזֶה: (דברים ז)

ומבאר רש"י מכור - הוא כלי שמזקקים בו את הזהב:

מצרים הייתה שלב של צירוף זהב...